

PARTİ
Gazetesi

KILAVUZUMUZ
BİLİMSEL SOSYALİZM;
SİLAHIMIZ,
PARTİMİZDİR.

1 TEMMUZ 1971 / SAYI : 9 — TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN MERKEZ YAYIN ORGANIDIR — 50 KURUŞ

ANAYASA MAHKEMESİNDE SAVUNMAMIZI YAPTIK

Yapılmak İstenen Değişiklik Değil, YENİ BİR ANAYASADIR!

«Nihat Erim Anayasası» bir geriye dönüş anayasasıdır

1961 Anayasasına Getirilen Değişiklik ve Düşündürdükleri

T.C. Anayasasının 115 inci maddesine göre, «TBMM üye tamsayısının en az üçte biri tarafından yazıyla teklif edilmek», «ivedilikle görüşülmemek» ve «Meclislerin ayrı ayrı üye tamsayılarının üçte iki çoğunluğu tarafından kabul edilmek» şartlarıyla, Anayasa «değiştirilebilir». Ne var ki, «Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmü, (bu şartlara uyulsa bile) değiştirilemez»; hatta anılan hükmün «değiştirilmesi teklif (bile) edilemez». (Madde 9)

Anayasanın sözcüklerine bağlı. biçimsel-kavramsal bir pozitivist yorum metodunun kayıtlı çerçevesinde hapsolmuş, dar kalıplarında sıkışmış bir mantık taşıyan hukukçu, bu hükümlerden, Anayasanın «bir tek hüküm dışında »(1 inci maddesi dışında) baştan aşağı değiştirilebileceği sonucunu pekâlâ çıkarabilir. Hatta, daha da ileri giderek, «Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmünün değiştirilmezliği»ni öngören 9 uncu maddenin bile değiştirilebileceği sonucuna varabilir.

Gelgelelim, böyle bir görüş, çağdaş hukuk bilimine de, çağdaş devlet-toplum-birey ilişkileri modeline de, çağdaş Anayasa anlayışına da aykırı düşer.

ÇAĞDAŞ HUKUK BİLİMİNE AYKIRILIK

Hukuk kurallarını kısır, yalınkat bir bakış açısından değerlendiren biçimsel-kavramsal yorum metoduna çağdaş hukuk biliminde artık yer verilmemektedir.

ÇAĞDAŞ DEVLET - TOPLUM - BİREY İLİŞKİLERİ MODELİNE AYKIRILIK

Siyasal iktidarın «herşey» olduğu, parlamento çoğunluğunun (hele üçte iki çoğunluğun) «herşeye muktedir» olduğu ve bu arada Anayasayı da baştan aşağı değiştirebileceği görüşü de «hukuk» kavramı ile bağdaşmamaktadır. Bu görüş, arkaik «totaliter devlet» ideolojisinin yansısıdır.

ÇAĞDAŞ ANAYASA ANLAYIŞINA AYKIRILIK

Nihayet, çağdaş Anayasa anlayışı çerçevesinde de, Anayasa, sadece kurallar piramidinin zirvesinde yer alan, tüm yasalara üstün, en yüksek yasa (yasaların anası) olarak görülmez. Bu sathî, «biçimsel Anayasa anlayışı da pozitivist yorum metodu» ve «siyasal iktidarın mutlak hakimiyeti ideolojisi» gibi, çoktan terkedilmiştir. Parlamentoda özel bir formalite ve nitelikli bir çoğunluk ile meydana getirilen bir «Teşkilât Kanunu»nu «Anayasa» haline getiren kurucu unsur, **«siyasal iktidarın kayıtlanması ve rasyonalizasyonu»** maddî unsurudur. «Biçimsel» değil de «maddî» Anayasa anlayışıdır çağdaş Anayasa anlayışına damgasını vuran. Nitekim Anayasa tarihi de «siyasal iktidarların kayıtlanması ve rasyonalizasyonu» sürecinin (vetiresinin) tarihidir. 1876'dan bu yana, Türkiye'nin geride bıraktığı sancılı, çileli Anayasa aşamaları da hep siyasal iktidarın giderek daralan bir çerçeveyle kayıtlanışı ve rasyonalize edilişi doğrultusundadır.

(EHMKE, sayfa 88; HAEBERLE, Juristenzeitung 1971, sayfa 150)

SİYASAL İKTİDARIN KAYITLANMASI VE RASYONALİZASYONU

Siyasal iktidarın kayıtlanması ve rasyonalizasyonu demek, iktidarda olmayanların iktidarda olanlara karşı korunması ve birincilerin de gelecekte siyasal iktidarı ele geçirme olanaklarının ve şanslarının yaratılması; bu yolda mevcut engellerin giderek kaldırılmasıdır. Her (maddî anlamda) Anayasa, siyasal iktidarda nöbet devrine açık olmalı, nöbetteki iktidarı da temel haklar katalogu ile dizginlemelidir.

Siyasal iktidarın «rasyonalizasyonu» deyiminden, bir ticarî işletmenin **«fonksiyonel rasyonalizasyonu»** anlaşılmamalıdır. Diktalar, hatta haydut çeteleri de rasyonel bir organizasyona sahiptirler. Gelgelelim,

Devamı Sayfa 2 de

1961 Anayasası değiştirilmek isteniyor. 1961 Anayasasını tastamam uygulamak, Anayasanın öngördüğü reformları gerçekleştirmek üzere iktidara gelmiş olan bir hükümet, 1961 Anayasasının «üçte biri» üzerinde değişiklik taslağı ile ortaya çıkmaktadır. Üçte bir deyimi, üzerinde oynanmak istenen Anayasa maddelerinin bütün maddeler oranı ile ilgilidir. Sadece buna bakılarak, Anayasanın değiştirilmek istendiği ileri sürülmektedir.

Aslında ortada bir Anayasa değişikliği yoktur. Ortada yeni bir Anayasa taslağı vardır. El atılan maddeler, 1961 Anayasasının özü ve bütünü ile ilgilidir. Ve bu «öz» ve «bütün» kendini ters bir yönde yeniden düzenlenmektedir. Bunun için çalışılmaktadır.

YENİ BİR ANAYASA

Eğer herhangi bir şey kendi özünden ve bütünlüğünden koparılıp, yeni bir öz ve bütünlüğe kavuşturulursa, buna değiştirme denmez; bunun adı **yeniden yapmaktır.** 1961 Anayasası ile ilgili değişiklik taslağı, Anayasa düzenine yeni bir nitelik kazandırmağı amaçlamaktadır. Bu bakımdan ve yeni bir nitelikte Anayasa yapılmak istendiğinden, bugün Türkiye'de bir Anayasa değişikliğinden söz edilemez. Bugün Türkiye'de 1961 Anayasasını tarihe gömüp, **Erim Anayasasını** ve Erim Anayasa düzenini kurma girişimleri vardır.

Erim Anayasası ile 1961 Anayasası arasındaki fark, üçte bir ile ifade edilebilecek bir sayı farkı, ya da sayı hesabı değildir. Bunun için de, 1961 Anayasasının «üçte biri gidiyor, fakat üçte ikisi kalıyor» diye teselli bulunamaz. Gitmekte olan bir dönemdir ve gelmekte olan da ona ters yeni bir düzendir.

Bu söylenenleri en iyi bir biçimde yine Nihat Erim ortaya koymuştur. Demiştir ki; **sıkı yönetim geçicidir; bir süre sonra kalkacaktır. O zaman aynı askeri yönetimi askersiz olarak devam ettirecek bir Anayasa düzenine ihtiyaç vardır.** Erim böyle bir Anayasa düzeni sağlanmadan göreve devam edemiyeceğini söylemektedir. Ve Erim'e inanılacak olunursa, hiç kimse sıkı bir Anayasa düzeni olmadan artık başbakanlık edemez. Bu yüzden de askerî idareyi aratmıyacak bir sivil düzen kurulmağa çalışılmaktadır.

Erim'in bu söyledikleri ile göreve başlarken, bırakınız Anayasa değişikliğini, kanun değişikliğine bile ihtiyaç duymadan görev yapma vaadi arasındaki çelişkiler ve hattâ daha önceki «demokratik» yazı ve sözleri ile tutarsızlıkları üzerinde durulabilir. Duranlar da var. Fakat bunlar pek önemli değildir. Ancak Erim'in

Devamı Sayfa 3 de

1961 yılında kurulan Türkiye İşçi Partisi, kuruluşundan bu yana, faşizme, emperyalizme ve kapitalizme karşı, demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm için Türkiye'de verilen mücadelenin öncüsü olmuştur. Cumhuriyet başsavcılığının talebiyle Anayasa Mahkemsinde görülmeye başlanan «temelli kapatma» davasında, 1 Temmuz 1971 günü, Türkiye İşçi Partisi'nin yazılı savunması verilmiş ve aynı gün Genel Başkanımız Behice Boran tarafından Yüksek Mahkemede sözlü açıklama yapılmıştır. Yukarıda, partimiz Genel Başkan Vekili Şaban Yıldız ve Genel Sekreter Vekili Mehmet Selik görülüyor.

Yüksek Mahkemede Parti Sözcüsü Başkan Boran'dı

T.C. Yargıtay Başsavcılığının Esas 1971/1 ve 1971/3 numaralı iddianamesi ile Türkiye İşçi Partisi hakkında açılan «temelli kapatılma» davası, 1 Temmuz 1971 Perşembe günü, Anayasa Mahkemesinde görülmeye başlandı. Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan iddianameye göre, Türkiye İşçi Partisi'ne, 648 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 87. ve 89. maddeleriyle T.C. Anayasasının 57. maddelerinin uygulanması isteniyordu.

Türkiye İşçi Partisi'nin iddianameye cevap niteliğindeki 48 sayfalık yazılı açıklaması, Genel Başkan Behice Boran ve Genel Başkan Vekili Şaban Yıldız'ın imzalarıyla, 30 Haziran 1971 günü Anayasa Mahkemesi'ne teslim edildi. 1 Temmuz Perşembe günü saat 10.00'da Genel Başkan Behice Boran, Türkiye İşçi Partisi adına, Anayasa Mahkemesinde, iddianameye cevap mahiyetindeki sözlü açıklamasını yaptı.

YAZILI VE SÖZLÜ AÇIKLAMALAR

29 Haziran 1971 günü toplanan Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu, Anayasa Mahkemesine sunulacak yazılı açıklamayı görüşmüş ve onaylanan metin, Genel Başkan Behice Boran ve Genel Başkan Vekili Şaban Yıldız tarafından imzalandıktan sonra, Anayasa Mahkemesine tevdi edilmişti.

1 Temmuz 1971 günü Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Behice Boran Anayasa Mahkemesinde partimiz adına ve Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesine cevap olarak sözlü açıklama yapmıştır. Yukarıda, Genel Başkanımızı, Anayasa Mahkemesinde yapılan sözlü açıklamadan çıkarken görüyoruz.

Türkiye İşçi Partisi adına sözlü açıklamayı yapacak olan Genel Başkan Behice Boran, tutuklu bulunduğu Merkez Komutanlığı Yıldırım Bölge Cezaevi'nden alınarak, 9.40'da Anayasa Mahkemesi'ne getirildi. Kısa bir dinlenmeden sonra, Genel Başkan Behice Boran, Genel Başkan Vekili Şaban Yıldız ve Genel Sekreter Vekili Mehmet Selik duruşma salonuna alındılar.

SAVUNMA 2 SAAT 40 DAKİKA SÜRDÜ

Genel Başkan Behice Boran'ın Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesine cevap mahiyetindeki sözlü açıklaması 2 saat 40 dakika sürdü. Başkan Boran, açıklamada, iddianamenin Türkiye İşçi Partisi'ne yönelttiği suçlamaların varit olmadığını; Türkiye İşçi Partisi'nin, kuruluşundan bu yana, faşizme, emperyalizme ve kapitalizme karşı, demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm için verdiği mücadelenin anayasal demokratik sınırlar içinde olduğunu; Türkiye İşçi Partisi'nin, kuruluşundan bu yana, anayasanın tastamam ve eksiksiz uygulanması için mücadele ettiğini belirtti. Sözlü açıklamanın tamamlanmasından sonra, saat 12.45'te, oturum sona erdi.

«Nihat Erim Anayasası»

(Baştarafı Sayfa 3'de)

rıza gösteren bir tek özerk üniversite olmamıştır.

TÜRK - İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç «hatanın anayasada değil» başka yerde aranması gerektiğini ileri sürmekte ve şöyle demektedir :

«Yurdumuzun içinde bulunduğu ortama sürüklenmesinin suçunu Anayasaya yüklemek, politikacıların kendi suçlarını örtbas etmek çabasının açık bir örneği olmaktadır. Anayasamızın hiçbir maddesi, ne aşırı akımlara, ne de de aşırı akımların yarattığı anarşiye açıktır. Buna rağmen bugünkü ortama gelişimiz: aslında, Anayasa'yı tam olarak uygulamayan politikacılar yüzündendir. Bu nedenle, Anayasa'nın değiştirilmesi yerine, politikacı ve uygulayıcıların anlayışlarını değiştirmeleri gerekir.

Halil Tunç, hatanın 1961 anayasasında olmadığını söylerken bir gerçeği dile getirmektedir. Fakat suçladıkları küme için, işçi sınıfı partisini ve işçi sınıfı politikacılarını da katarken büyük bir unutkanlık ve çarpıtma içindedir. TİP'in 1961 Anayasasının tastamam uygulanması için vermiş olduğu mücadele, Halil Tunç'un bile görmezlikten gelemeyeceği kadar büyüktür.

Harita mühendisleri, 1961 anayasasının hem suçsuz olduğunu ve hem de böyle bir anayasanın suçlu olamayacağını vurgulamaktadırlar :

ANAYASA SUÇLU OLAMAZ

«— İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak amacını güden bir anayasa SUÇLU olamaz. Ve özellikle ülkemizin içinde bulunduğu koşullar gözönüne alınarak değişikliklerin, herkesin rahatça tartışabileceği bir ortamda yapılmasında zorunluluk vardır.

27 Mayıs Anayasası ordusuyla siviliyle halkın, devrimci ve Atatürkçü aydınların eseridir. Bu anayasayı geri çizgiye düşürebilecek değişikliklerden korumak tümümüze düşen tarihi bir görevdir. SUÇLU 27 MAYIS ANAYASASI DEĞİLDİR.»

Hiç kimse, Erim Anayasasının, Erim'in arzuladığı sonuçları vereceğine inanmamaktadır. Türkiye İnşaat Mühendisleri Odası, yayımladığı bildiride, değişikliklerin istenen «huzuru» sağlayamayacağını açık bir inanç olarak ortaya koymaktadrı:

«Şunu hatırlatmak isteriz ki, anayasanın ve modern çağda halkımızın gereksindiği iktisadi reformlar ve tedbirler getirilmedikçe bu anayasa değişikliği de istenen «huzur»u sağlayamayacak ve değişiklik özlemleri birbirini kovalayacaktır.»

Mimarlar odası ise taslağın yeni bunalımlara yol açacağına işaret etmektedir: «Ülkemizin toplumsal gelişmesinin gereği olarak 1961 Anayasası ile getirilmiş bulunan demokratik özgürlüklerin, bugünkü bunalımların tek nedeni gösterilerek, ortadan kaldırılması eğilimi temel sorunların çözümünü amaçlamadığı gibi ilerde daha büyük bunalımlara yol açabilecektir.»

Erim Anayasası, son yılların olayları ile ilgili yalnış bir teşhisten hareket etmektedir. Son yılların olaylarının kökeninde 2 tip olgu yatmaktadır. Bunlardan biri, düzenin çelişkileridir. Düzenin çelişkileri ortadan kaldırılmadıktan sonra benzer olayların önünün alınması olanağı yok denecek kadar azdır. İkincisi ise Türkiye'nin ulaşmış olduğu bugünkü gelişmişlik düzeyinde, ilericiliğin tek alternatifi olarak işçi sınıfı hareketi ve onun partisi kabul edilmedikçe, maceracı denemeler bazı kesimler için çekiciliğini muhafaza edecektir.

Çözüm, işçi sınıfı partisinin gelişme olanaklarını bilerek ve istiyerek daraltmamakta yatar. Hâl böyle iken bütün hazırlıkların nihayi hedefinin işçi partisi olduğu gün gibi açıktır. Bu ise sonucu olmıyan bir girişimdir.

1961 Anayasasına getirilen değişiklik

(Baştarafı Sayfa 1'de)

böyle bir rasyonel organizasyona «Anayasa» denemeyeceği ortadadır. Siyasal iktidarın rasyonalizasyonu demek, halkın siyasal iktidara «katılmasına», siyasal iktidarın sorumluluğunu paylaşmasına açık bir rejim demektir. Yarın azınlığa dönüşebilecek geçici bir parlamento çoğunluğunun kapalı kapılar arkasında yürüttüğü bir «astığı astık, kestiği kestik ve oldu-bittiye getirme» rejimi demek değildir. Halk, siyasal bilincini serbestçe oluşturup geliştirebilecek, siyasal karar mekanizmasına katılacak ve kendi geleceği hakkında serbestçe karar verebilecektir. Evrime, değişime, dönüşüme ve iktidar nöbetinin devredilmesine açık bir «süreç» (vetire) bir «serbest rejim», bir «açık rejim», bir «çoğulcu (pluraliste) demokrasi» kurmak anlamına gelir siyasal iktidarın rasyonalizasyonu... Böyle bir rasyonalizasyon istisnasız her bireyin kişiliksiz, apolitik, pasif bir nesne (obje) olmaktan çıkarılarak, vesayet ve hacir altından kurtarılarak, aktif, politik, onurlu bir özne (süje) katına yüceltilmesi amacına yöneliktir.

Anayasamızın yürürlükteki 10 uncu maddesinin 2 nci fıkrası, siyasal iktidarın bu anlamda rasyonalizasyonunu en saydam biçimde ortaya koymaktadır :

«Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini ... sınırlayan ... bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.» Bu hüküm, bir **biçimsel** Anayasayı aynı zamanda **maddî anlamda** (reel) bir Anayasa haline getiren «siyasal iktidarın rasyonalizasyonu» programını en açık biçimde kristalize etmektedir: Geleceğe çevrik bir «özgürleştirme», «onurlulaştırma», «yol açma», «temizleme», «değişim» ve «dönüşüm» süreci!

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİN «SİYASAL İKTİDARIN KAYITLANMASI VE RASYONALİZASYONU» FİKRİNDEN ÇIKAN (DIŞSAL) SINIRLARI

Siyasal iktidarın kayıtlanması ve rasyonalizasyonu, Anayasanın, her Anayasa koyucusunu bağlayan, kayıtlayan maddî çekirdeğidir, özüdür. Anayasa «yapmanın» ve «değiştirmenin» Anayasa üstü, Anayasa öncesi, aşılmaz sınırıdır. Değil yalnız Anayasa değiştiricisini (tadil organını), fakat aynı zamanda Anayasa kurucusunu (kurucu) organı, pouvoir constituant'ı) da bağlar.

İmdi, çizgileri «siyasal iktidarın kayıtlanması ve rasyonalizasyonu» ndan oluşan maddî anlamda soyut Anayasa tablosunun çerçevesi dışına çıkan bir Anayasa değişikliği, kesinlikle mümkün görülemez. Böyle bir değişiklik, Anayasayı **maddî anlamda** bir Anayasa olmaktan çıkarır, **biçimsel,** içiboş, özü yok bir Anayasa durumuna getirir.

Anayasa değişikliğinin bu sınırı öylesine kesindir ki, örneğin T.C. Anayasasının 9 uncu maddesi, Cumhuriyetin değişmezliğini her nasılsa ön görmemiş olsaydı bile, Cumhuriyet rejimi yerine «istibdat ve keyfîlik» rejimini ön gören bir Anayasa değişikliği gerçekleştirilemezdi. Teknik bir söyleyişle: 9 uncu madde, aslında mevcut olmayan bir Anayasa değiştirme yasağını **«yaratmamakta»** (ihdas etmemekte), sadece, zaten mevcut olan bir Anayasa değiştirme yasağını (muhtemel) spekülâtif tartışmaları baştan önlemek üzere) **açıklamaktadır** (deklare etmektedir).

Türk ve Alman Anayasa Mahkemeleri de Anayasa koyucusunu ve değiştiricisini bağlayan «Anayasa öncesi ve Anayasa üstü» hukuk ilkelerinin varlığını her fırsatta dile getirmektedirler. (Alman Federal Anayasa Mahkemesi için bk. BVerfGE Cilt 1, sayfa 18 ve 32; Cilt 3, sayfa 232)

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİN İÇSEL SINIRLARI

Anayasanın yapılmasında «kurucu organ»ı, Anayasanın değiştirilmesinde de «tadil organı»nı bağlayan ve soyut Anayasanın maddî anlamından çıkarılan bu Anayasa öncesi ve üstü «dış-kayıt» yanında, somut, belirli bir Anayasanın ruhundan çıkarılan ve yalnız Anayasa değiştiricisini (tadil organını) bağlayan, kayıtlayan «Anayasa içi (Verfassungsimmanente) kayıtlamalar da vardır.

(Bk. KUBALI, sayfa 170; BAŞGİL, Seviğ'e Armağan, sayfa 599/600)

Pozitif bir Anayasa, bir cansız kurallar yığını değildir. Bir maddî değerler bütünüdür. Bir değer sistemidir. (Alman Federal Mahkemesi, BVerfGE Cilt 2, sayfa 403)

«Anayasanın toplu muhtevasından, bütününden çıkan belirli anayasal ilkeler, ayrı ayrı herbir Anayasa kuralının yorumunda esas alınmak gerekir.»

(Alman Federal Anayasa Mahkemesi, BVerfGE Cilt 1, sayfa 14)

«Herhangibir Anayasa kuralı, Anayasa metninin tümü gözönünde tutularak ve öteki Anayasa kuralları ile bağıntıları içerisinde değerlendirilerek yorumlanır.»

(Türk Anayasa Mahkemesi, Resmî Gazete, 26 III 1971, sayfa 4)

Bunun gibi, «yorumda sözden çok öze önem verilmesi ve yorumda sözün özü belirtmeye yarayan bir araç olduğunun kesinlikle gözönünde tutulması» da «çağdaş hukuk biliminin benimsediği temel ilkelerdendir.»

(Türk Anayasa Mahkemesi, Resmî Gazete, 26 II 1971, sayfa 5)

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki 155 inci ve 9 uncu maddelerin yorumu, işte bu gerçeklerin ışığında yapılmak gerekir:

155 inci maddenin yorumu: a) Bu maddede ön görülen benzersiz ağırlıktaki şartlar (değişiklik tekliflerinin parti gruplarınca, hükümetçe teklif edilememesi, ivedilikle görüşülememesi v.b.), geçici bir parlamento çoğunluğunun azınlık üzerindeki egemenliğini frenlemek, bir oldu-bittiyi önlemek için ön görülmüştür. İmdi, halk oylamasından geçmiş, halka malolmuş, halkın uyanık bekçiliğine emanet edilmiş, 10 yıl içerisinde benimsenmiş ve Adalet Partisinin Anayasayı değiştirmek için her seçim öncesinde sürekli olarak istediği üçte iki oyun bu partiden esirgemesiyle, değişikliğine zımmen karşı çıkılmış olan T.C. Anayasasının, halkın ve toplumdaki çeşitli güçlerin ancak baskı grupları aracılığı ile ve toplantılarda, gösteri yürüyüşlerinde atabilecek nabzını yoklamadan, hatta Anayasa değişikliğinin yönü ve kapsamı konusunda doğru dürüst bir fikir sahibi olunamayacak bir «monolog» ortamında değiştirilmesi, 155 inci maddenin bu amacına kesinlikle ters düşer. İki buçuk aydının iki buçukaydın tarafından okunacak gazete yazıları, ne bir halk oyunu oluşturur, ne bir halk oyunu yansıtır.

b) ...... Anayasa'nın bu maddesinde «değiştirilme»den söz edilmesi sebepsiz değildir. Bu maddeyi hazırlayan Kurucu Meclisin ve Anayasayı kabul ve hürriyete, adalete, fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet etmiş bulunan Türk Milletinin Anayasa'nın ve niteliklerini belirttiği hukuk devletinin temelinden kaldırılması ile onun tam zıddı rejimlerin getirilmesini öngörmüş bulunduğu düşünülemez. 155 inci maddenin, Türk toplumunu **daha ileri** uygarlık düzeyine çıkarmak için, **Anayasa'nın ruhuna uygun** değişmelere imkân sağlamak maksadiyle kabul edilmiş olduğu söz götürmez bir gerçektir. Ancak, Türk toplumunu geriletici, temel hak ve hürriyetleri, hukuk devleti ilkesini yok edici, bir kelime ile, 1961 Anayasasının **özünü ortadan kaldırıcı** ve bu niteliği ile «değişiklik» olarak kabul edilmesi caiz olmayan ve Anayasa'nın «devrilmesini» öngören maksatların, sözü geçen 155 inci maddenin gölgesinde gerçekleştirilebilmelerini düşünmek mümkün değildir.» (Anayasa Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi 1967, sayı 4, sayfa 169)

c) 155 inci madde, siyasal iktidarın etkili bir biçimde sınırlanmasını ve bu sınırlamanın geçici bir parlamento çoğunluğu tarafından kolayca değiştirilebilmesini önlemek ve son tahlilde, insan hak ve özgürlüklerini korumak, bu hak ve özgürlükleri giderek olgunlaştırmak, geliştirmek, daha geniş halk yığınları için «kuvveden fiile çıkarmak» amacı ile ön görülmüştür. (KAPANİ, Kamu Hürriyetleri, sayfa 254) MİRKİNE-GUETZEVİTCH'in formülü ile, «155 inci madde, «hürriyet» tarafından «sayı»nın karşısına dikilen hukukî barajdır.» (Anan KAPANİ, sayfa 254)

ç) Alman Federal Anayasa Mahkemesi de 15.12.1970 tarihli kararında şöyle demektedir :

«Anayasanın değiştirilmesi konusunda tadil organını bağlayan Anayasa kurallarının anlamı ve amacı, yürürlükteki anayasal düzenin özünün (essence), tözünün (substance) ve temelinin, Anayasayı değiştiren bir biçimsel (forma) yasa ile bertaraf edilmesini ve totaliter bir rejimin böylelikle kestirme yoldan kolaylıkla legalize edilmesini önlemek, Anayasa değiştirme yetkisinin kötüye kullanılmasına engel olmaktadır.» (Alman Federal Anayasa Mahkemesi, Juristenzeitung, 1971, sayfa 173)

Madde 9'un yorumu :

«...... 9 uncu maddedeki değişmezlik ilkesinin amacının Anayasanın 1 inci ve 2 nci maddelerinde ve 2 nci maddenin gönderme yaptığı «Başlangıç» bölümünde yer alan temel ilkelerle niteliği belirtilmiş, «cumhuriyet» sözcüğü ile ifade edilen devlet sistemidir. Bir başka deyimle, 9 uncu madde ile değişmezlik ilkesine bağlanan «cumhuriyet sözcüğü değil, yukarıda gösterilen Anayasa maddelerinde nitelikleri belirtilmiş olan cumhuriyet rejimidir. Şu halde, sadece «cumhuriyet» sözcüğünü saklı tutup, bütün bu nitelikleri, hangi istikamette olursa olsun, tamamen veya kısmen değiştirmek veya kaldırmak suretiyle 1961 Anayasasının ilkeleriyle bağdaşması mümkün olmayan bir başka rejimi meydana getirecek bir Anayasa değişikliğinin teklif ve kabul edilmesinin Anayasaya aykırı düşeceğinin, tartışmayı gerektirmeyecek derecede açık olduğu ortadadır. Bu bakımdan bu ilkelerde değişmeyi öngören veya Anayasanın sair maddelerinde yapılan değişikliklerle doğrudan doğruya veya dolaylı olarak bu ilkeleri değiştirme amacı güden herhangi bir kanun teklifi de kabul olunamaz. Bu esaslara aykırı olarak çıkarılmış bulunan bir kanunun Anayasanın mevcut hükümlerinde en küçük bir etki ve değişme yapması veya yeni bir Anayasa kuralı koyması mümkün değildir.»

(Anayasa Mahkemesi, Resmî Gazete, 7.6.1971 sayı 13 858 sayfa 3/4)

Anayasanın değiştirilemeyecek olan «Cumhuriyet rejimi», «temel insan haklarına dayalı hürriyetçi-demokratik sosyal hukuk devletidir. Yoksa, dar ve biçimsel anlamda sadece monarşi karşıtı, halifelik karşıtı bir devlet değildir. Cumhuriyet'i makyavel kafasıyla sadece devlet başkanının seçim yoluyla bu mevkie getirildiği bir devlet olarak almak demek, Anayasanın, biçimsel anlamda cumhuriyetçi olan Portekiz faşizmini, biçimsel anlamda cumhuriyetçi değil de kralı olan İskandinav ve İngiliz demokrasilerine üstün tuttuğunu öne sürmek demektir. Böyle bir anlayışın, böyle bir yorumun çarpıklığı, tutarsızlığı ise açıktır.

CUMHURİYET KAVRAMI

Bütünsel, objektif bir yorum metodu ile, «özgürlükçü-demokratik sosyal hukuk devleti» olarak somutlaştırılan «Cumhuriyet devleti»ni şimdi daha bir somutlaştıralım :

1) **Demokratik devlet:** Demokrasi, halkın iktidarı demektir. Halkın iktidarı ise, sadece 4 yılda bir parlamentoya temsilcilerini seçme yetkisine inhisar ettirilemez. Halkın, temsilcilerini bir kere seçtikten sonra, pasiflik, sessizlik içerisinde siyasal iradenin oluşumuna duyarsız bir seyirci olarak kalması halinde, gerçek anlamda bir demokrasiden söz edilemez. (Bk. ABENDROTH, Das Grundgesetz, Pfullingen, 1966, sayfa 79,

«Diri, canlı bir demokraside yurttaşlar siyasal iradenin oluşumuna sadece seçimlerde oy kullanma yoluyla değil, fakat aynı zamanda siyasal görüşleri, eğilimleri, kararları sürekli olarak etkileme yoluyla da katılırlar.» (Alman Federal Anayasa Mahkemesi Kararı, BVerfGE 8, 68)

Her toplum (ne kadar geri kalmış olursa olsun) bir halk oyu oluşturma, geliştirme ve siyasal iktidara seçim dışı yollardan da ağırlığını katma ortamı içinde yaşamalı, serpilmelidir. Kısacası: Demokrasi, toplumsal güçlerin çelişme ve gelişmelerine toplumun kendi geleceği hakkında karar verme yeteneğini geliştirme ve yeteneği fiilen seferber etme yetkisine alabildiğine açık bir dinamik «süreç» (vetire) olmalıdır, yoksa bir statik seçim biçimi değil...

Böyle bir demokrasinin belkemikleri ise, düşünce, açıklama, örgütlenme, toplanma, gösteri yürüyüşünde bulunma, serbestçe haber alma ve basın özgürlükleridir.

Demokratik devlet tüm görüşlerin yayılabileceği, çarpıştırılabileceği, en etkin biçimde ortaya konabileceği bir halk oyu «oluşturma» ve «yansıtma» ortamının kurulduğu devletin bildiri yayını, toplantı ve gösteri yürüyüşleri gibi kitle eylemleri, demokrasinin «sıhhatsizliği»ne, «anarşi»ye değil, tam tersine, demokrasinin canlılığına, sıhhatine işaret eder.

Demokrasi öncesi dönemde, politikayla yalnız politikacının uğraşması gerektiği yolunda bir kanaat hakimdi. Politika, politikacının; bireyin günübirlik çıkarları ise bireyin işiydi. Demokraside durum değişmiştir. «Homo economicus» (birey), «homo politicus»la bütünleşmededir. «Siyasal devlet» -«özel toplum» ikiliği, ayrılığı, hele demokrasi kavramı «toplumsal» (sosyal) sıfatı ile zenginleştirileliberi hepten kalkmıştır.

Gelgelelim, politikanın devletin tekelinden çıkarılabilmesi ve halkın siyasal iktidarın tercihleri karşısında siyasal tavırlar alabilmesi için, herşeyden önce, siyasal bilincin yerleşmesini, halk oyunun serbestçe oluşmasını sağlayacak bir çoğulculuk (pluralisme) ortamı kurulmalı, özel olarak düşünce açıklama özgürlüğü tüm «uzantı-özgürlükleri» (basın, haber alma özgürlükleri) ile birlikte titizlikle korunmalıdır.

Düşünce açıklama, basın ve haber alma özgürlüklerinin kullanılması yoluyla siyasal iradesini **oluşturan** halkın bu iradesini etkin bir biçimde siyasal iktidara **iletebilmesi,** yansıtabilmesi siyasal iktidara gerçekten, fiilen ağırlığını katabilmesi ve siyasal karar mekanizmasının işleyişini etkileyebilmesi için de, bir başına etkisiz bir «parmak» olan bireyin «baskı grupları»nda toplanarak başka «parmaklar» ile birarada etkin bir «yumruk» oluşturmasına fırsat verilmelidir. Halk, siyasal iradesini ancak derneklerde, sendikalarda örgütlenme özgürlüğünü gereğince kullanabileceği, özgür olarak toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birikebileceği bir ortamda iletebilir.

Devamı Gelecek Sayıda

«Nihat Erim Anayasası» bir geriye dönüş anayasasıdır

(Baştarafı Sayfa 1'de)

kişiliği konusunda biraz daha açıklık getirebilir. Yalnız burada da daha dayanıklı bilgiler elde edilmek isteniyorsa, Erim'in yetiştiği döneme ve o dönemin düşünce akımlarına dikkat gerekir.

Burada henüz fazla bilgi yok. Sadece Başbakanlığa atanan Nihat Erim'in yetişmesi ile ilgili radyolarda okunan hayat hikâyesine bakılır. Erim 1936'da hukuk doktorası için Fransa'ya gitmiştir. Hukuk eğitimini Türkiye'de ve 1930'ların ilk yarısında yapmıştır. Bu dönem Türkiye için, Türk Dil Teorisi, Türk Tarih Teorisi gibi ilginç kuramların ortaya atıldığı, tek parti yönetiminin örgütsel temellerinin atıldığı, meşhur **polis vazife ve selahiyetleri kanunu**'nun ortaya konduğu bir dönemdir. Erim böyle bir Türkiye'den, Avrupa'ya ve onun merkezi sayılabilecek Paris'e gitmektedir. Gittiği yer nasıldır? Avrupa, Mussolini ve Hitler'in Avrupasıdır. Mussolini ve Hitler, en şöhretli dönemlerini yaşamaktadır. Her yerde taraftar ve takipçileri vardır. Paris, Mussolini ve Hitler'in fransız kopyacılarının etkisi altındadır. Mauras'ın liderliğinde **Aksiyon Fransez,** aynı düzeni Fransa'da kurmaya çalışmaktadır. Paris'de etkilidir. Üniversiteyi ve birçok genç kafayı kontrolu altına almıştır.

Erim'in bundan etkilenip etkilenmediği bilinmez. Fakat Erim Anayasası, güçlü bir yönetim isteğindedir ve mukavemet noktalarını yasal dayanaklardan yoksun etme amacını taşımaktadır. Üniversitenin sessiz, basının cılız, mahkemelerin dayanaksız, sendikaların güçsüz ve yok olduğu bir Türkiye plânlamaktadır. Bütün bu demokratik örgütlerin iktidarı elinde tutan egemen güçlere bağlanmasını sağlayacak yasal değişiklikleri içermektedir.

ASIL TEPKİ ANAYASASI, ERİM ANAYASASIDIR

Ve bütün bunları yaparken de tek bir gerekçe ileri sürülmektedir: 1961 Anayasası bir tepki anayasasıdır. Tepki ise aslında iyi birşey değildir. Şimdi bunlar düzeltilecektir.

1961 Anayasası bir tepki anayasası mıdır, değil midir, tartışılabilir. Fakat asıl tepki anayasasının, Erim Anayasası olduğundan hiçbir tartışma yoktur. Erim Anayasası, hak ve hürriyetlerin kullanılmasına, 1961 Anayasasının yasal dayanaklara kavuşturduğu hak ve hürriyetleri somutlaştırma ve bunları gerçek sahiplerine, yılmaz koruyucularına, işçi ve emekçilere mal etme girişimlerine karşı bir tepkidir. Erim Anayasası ile yasal dayanaklardan yoksun edilmeye çalışılan kurum, kuruluş ve örgütler bu süreçte isteyerek veya istemeyerek, düzgün veya yalpalayarak katkıda bulunan kurum, kuruluş ve örgütlerdir.

Erim'in tepki anayasasına karşı bütün bu kurum, kuruluş ve örgütlerin tepki göstermelerini beklemek, demokratik haklarına bağlı herkes için kaçınılmazdır. Ve bu kuruluşlar, son derece elverişsiz koşullar altında olsa bile, bu tepki anayasasına tepkilerini göstermekten geri kalmamışlardır.

İŞTE TEPKİLER ...

TÖS Genel Merkezi «Anayasamızı Yeniden Düzenlemeyi Haklı Gösterecek Nedenler Yoktur» adı altında yayınladığı bildiride, bugünkü ortamda serbest bir tartışmanın mümkün olmadığına değinmektedir:

«Anayasalar, toplum bünyesinde bütün etkileri olan ve her zaman değiştirilemiyen ana hukuk ilkeleri toplamıdır. Bu yüzden de, onda yapılacak her düzenlemenin, aynen 27 Mayıs 1960'da olduğu gibi, titizlikle hazırlanması, kamuoyunun serbest ve özgür tartışılmasına sunulması gerekir.

Anayasamızın değiştirilmek istendiği şu günlerde, ülkemizde olağanüstü hallerde uygulanan Sıkıyönetim vardır. Sıkıyönetim şartlarında kanunun enine boyuna tartışılması ve herkesin yayın organları aracılığı ile görüşlerini kamuya iletmesi olanaksızdır. 1961 Anayasamızın hazırlanmasında büyük emekleri ve bilimsel katkıları bulunan profesörlerin gözaltında veya tutuklu bulunması bunun bir belirtisidir. Bundan başka bu konuda kamuoyuna açıklamada bulunan Sayın Başbakan; «Önce bir noktayı belirtmek istiyorum. Benim hazırladığım ve parti başkanlarına sunduğum ön taslak prensipler bakımından kesin, **fakat yazılış şekli bakımından, maddelerin tanzimi bakımından kesin olmayan bir taslaktır» demekte ve ayrıca «Bu değişikliklerin bir Türk'ün karşı çıkamayacağı» gibi yadırganan suçlayıcı nitelikte bir görüş ileri sürmektedir. Buna rağmen biz bu konudaki görevimizi yerine getirmek istiyoruz.»**

Tartışma imkânlarının son derece daraltılmış olmasına ek olarak tartışma isteyen Başbakan'ın değişikliğe karşı çıkacak herkesi Türk olmamakla suçlamaya kalkması son derece ilginçtir. Üstelik Erim, taslağını prensipler bakımından kesin ilan ederek, tartışmayı virgül, noktalı virgül ve nokta gibi özelliklerle sınırlamak isteğini açıklamaktan çekinmemektedir. Erim böyle bir tartışma da bulmuş, bunu radyolarla ilân ettirmiştir. Görüşünü açıklamayı daha ileriye bırakan CHP hariç, diğer üç «grup»lu parti, AP, DP, MGP Erim'e istediği tartışmayı sağlamıştır. Bunlar esas olarak, prensip olarak Erim Anayasasına iştirak ettiklerini açıklamışlar; fakat virgül, noktalı virgül ve nokta ile ilgili söz haklarını saklı tutmuşlardır. Türkiye-İLKSEN, «1961 Anayasasının bizi ulaştırdığı noktadan geri dönülmemesi gerektiğini» isteyen bildirisinde, bu konuya şöyle dokunmaktadır:

GERİCİLER CEPHESİNDE TELAŞ

«Sayın Başbakan'ın kamuoyuna açıkladığı değişiklik tasarılarını parlamentodaki en gerici ve tutucu partilerin desteklemesi ibret vericidir. Bu partiler, kendi beceriksiz ve toplumsal gelişmeye ters düşen bağnaz tutumlarının sorumluluğunu 1961, Anayasasına ve demokrasiye yüklemek fırsatını bulmuşlardır. Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu buhranlı dönemin sorumlusu Anayasal kurumlar değil, bu tutucu partiler ve iktidarlardır. Zorunlu reformlar yapılmadığı için toplumsal patlamalar ortaya çıkmış ve zamanın siyasî iktidarı bunların nedenlerine eğilerek çözüm bulacağı yerde vurdumduymaz bir hava içerisinde suçu özerkliğe, demokratik kurumlara yüklemiştir.

Ne yazıktır ki bugün, tutucu ve gericiler cephesi sayın Başbakan'ın açıklamalarında, sorumluluktan kurtulmanın ve görünüşte haklı çıkmanın fırsatını bulmuşlardır. Tutucular cephesi, üniversite ve TRT özerkliğinden dolayı gelişen aydınlık fikirlerin halk kitlelerini etkilediğini ve bu yüzden itibarını kaybedeceğini sezerek telaşa kapılmış, yönetiminin önündeki demokratik kurumları engel olarak görmüştür. Demokrasi cephesinin güçlenmesi onları korkutmuştur. Anayasa değişikliği işte bu nedenlerle de bugünkü buhranın asıl sorumlularının işine yarayacaktır.»

Türkiye Mimarlar Odası, 1961 Anayasasının hazırlanmasına katkıda bulunan kimselerin çoğunun gözaltında ve tutuklu olduğu bir sırada «son 50 yıllık demokrasi mücadelemizin en ileri aşaması olan 1961 Anayasasının bütün amaç ve felsefesini ortadan kaldıran «değişiklikler gibi» önemli bir konunun gerekli ölçülerde serbestçe tartışılabilme olanağı yoktur» demektedir.

Birçok demokratik örgütün ısrarla üzerinde durduğu bu tartışma ortamının eksikliği hiç kimsenin görmezlikten gelemeyeceği bir olgudur. Bu olgudan hareketle, demokratik haklara asgari saygısı olanların bile çıkartabilecekleri zorunlu sonucu TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç şöyle dile getirmektedir :

«Üzerinde önemle durulması gereken bir diğer nokta da Anayasanın hangi koşullarda değiştirilebileceğidir. Eğer, Anayasanın değişmesi gerekiyorsa, bu değişikliğin açık bir şekilde kamuoyunca tartışması yapılmalıdır. Bu nedenle de Anayasa değişikliği, yurdumuzun tekrar normal düzene girmesine kadar ertelenmelidir. Kaldı ki, Anayasanın değişip değişmemesi gereği de ayrı bir tartışma konusudur.»

TARTIŞMA ORTAMI SINIRLANDIRILIYOR

Partimizin daha önceden dile getirdiği bu görüş, temel bakış açısı olmalıdır. 1961 Anayasası bir referandumla kabul edilmiştir. Anayasayı değiştirmek isteyn partiler, 1969 seçimlerinde gerekli çoğunluğu elde edememişlerdir. Bunun anlamı, seçmen vatandaşın Anayasayı değiştirme plâtformunu reddetmesidir. Egemenliğin gerçek sahiplerinin açıkca reddetiği birşeyi, onun adına kullanma durumunda olanlar, şu veya bu nedenle aralarında anlaşarak gerçekleştiremezler. Egemenliğin gerçek sahiplerinin görüşlerini açıklıkla ortaya konabileceği zaman beklenmelidir. Bu zaman böyle bir zaman değildir. Bunun böyle olduğunu da yine Erim dile getirmiştir. Tartışma isteği ile ortaya çıkan Erim'in bu isteği ciddiye alınıp da yavaş yavaş düşünceler ortaya atılınca, Erim hatırlatmakta gecikmemiştir: «Bir sıkıyönetim içinde yaşadığımızı kimse unutmasın». Ve Erim, bugünkü ortamı kısmî senato seçimlerinin yapılamayacağı kadar kısıtlı görmektedir. Nerede kaldı, yeni anayasanın yapılması?

Erim Anayasasının özüne teşhis koymada hiçbir örgüt tereddüt göstermemektedir. Türkiye Elektrik Mühendisleri Odası bu özelliği açıklıkla belirtmektedir.

«Yurdumuzun temel sorunlarının bilincinde Elektrik Mühendisleri olarak demokratik hak ve özgürlüklerimizin özünü zedeleyecek nitelikteki Anayasa değişikliklerine karşı çıkmayı tarih bir yurtseverlik görevi sayıyoruz.»

Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası «AP iktidarının yıllarca özlemini duyduğu geriye dönük anayasal değişiklikleri «Türk Milleti için bir talihsizlik» olarak nitelemektedir. Erim Anayasasının, AP iktidarının özlemlerini çok aştığı ve AP'nin de bununla rüyasında bile görmediği bir kolaylığa kavuştuğu kabul edilmelidir. Ortadaki taslak açıkca, demokratik hak ve özgürlüklere cephe almaktadır. Harita ve Kadastro Mühendisleri bu noktayı şöyle açıklamaktadırlar:

157 maddeden oluşan anayasamızın 40 maddesinin değiştirilmesi ve 7 yeni madde eklenmesiyle uğradığı değişiklik, kişilerin ve toplumun temel demokratik hak ve özgürlüklerini tehlikeye atmaktadır.

Basın özgürlüğü, üniversitenin yönetimiyle ilgili özerkliği alıp götüren bir anayasa değişikliği; batı demokratik ülkelerinde memura genel grev özgürlüğü sağlanırken yüzbinlerce öğretmenin, teknikerin, mühendisin, teknisyenin, memurun sendika kurma hakkını yok eden bir anayasa değişikliği; TRT yi siyasi iktidarların bir borazanı haline getirecek, Danıştay'ın denetimini etkisiz kılabilecek olağanüstü mahkemeler ve kanun gücündeki kararnameler açık bir anayasa değişikliği ülkemizin geçirdiği bunca acı deneylerden sonra destek göremez.»

DEVLETLEŞTİRME KONUSU

Değişiklikler arasında, «ilerici sayılan» kitlelerin gönlünü almak için olsa gerek, bir de devletleştirme ve kamulaştırma ile ilgili olan iki madde var. Bu madde Erim Anayasası içinde en tutarsız olan. Neden mi? Erim'in bütün yenilikleri bir tepki özeliği taşırken, bu maddeler için aynı şey söylenemez. Çünkü 1961 Anayasasının yürürlükte olduğu on yıl içinde meclislere sunulan ve uygulama imkânına kavuşanını bırakınız bir kenara, daha mali çerçevesi hesaplanmış bir toprak reformu tasarısı bile çıkarılmamıştır. Bu yüzden mevcut maddelerin bir toprak reformu yapmaya yetmediği söylenemez. Ve de bu bakımdan Erim anayasasının bu maddeleri kimseyi kandırmaya yetmez. Nitekim, meslekleri gereği, toprak reformunun en ateşli savunucuları Harita ve Kadastro Mühendislerini bile kandıramamıştır. Harita ve Kadastro Mühendisleri bildirilerinde şöyle demektedirler:

«Geriye dönüş kuşkuları yaratan bunca değişikliklerin bunalımı arasında anayasasının 38. ve 39. maddelerine ilişkin ilerici değişikliklere sevinme olanağı kaybolup gitmiştir.»

Erim Anayasası bir geriye dönüş anayasasıdır. Başka bir deyişle Erim anayasası bir «restorasyon» Anayasasıdır. Türkiye'nin gündemindeki sorun, 1961 anayasasını somutlaştırmak, onu işçi ve emekçi yığınlarına mal etmek ve onu daha ileriye götürmek iken, Erim'in anayasası tarihe ters düşmektedir. Türkiye İLKSEN bildirisindeki ifade ile durum şöyle konabilir.

Biz Anayasa metinlerini donmuş, taşlanmış ve hiçbir şekilde dokunulamayacak nesneler olarak görmüyoruz. Elbette toplumun ekonomik ve sosyal ilerlemesine paralel olarak Anayasalar da ileriye dönük olmak şartıyla değiştirilebilir. Ancak kazanılmış hakları ortadan kaldırırcasına ve toplumu bugünkü aşamasından geriye götürmek amacıyla atılan adımlar tarihe ve bilime ters düşmektedir.

İşte sayın Başbakan tarafından sözkonusu edilen değişiklikler ulaşılan noktadan geriye adım atmayı, demokratik gelişmeyi önlemeyi kapsamaktadır. Bütün dünyadaki demokrasi mücadelesinin nice fedakarlıklarla kazandırdığı prensipleri hiçe saymaktadır. «Kuvvetler ayrılığını,» «Yargıç teminatını,» «Özerklik Kurumunu» «Sosyal Devlet» anlayışını ve çalışanların «Sendika kurma özgürlüğünü» bir kalemde ortadan kaldırmak gibi tehlikeli, geri ve uzun vadede beyhude bir çaba niteliğini taşımaktadır. 1961 Anayasasının dibacesine ve ruhuna esastan aykırı olan bu değişiklik tasarıları aynı zamanda Türkiyenin de imzasını taşıyan uluslar arası andlaşmalarada ters düşmektedir. Hükümete kanun kuvvetinde kararname çıkarmak yetkisini tanımak, demokrasimizin önemli bir kurumu olan Danıştay'ı büyük ölçüde etkisiz ve lüzumsuz bir süs haline sokacaktır. Ve bu yetki bugüne kadar aydınlara ve özellikle öğretmenlere baskı yapan kötü niyetli siyasal iktidarların elinde bir zulüm makinesi olacaktır. Demokratik rejim içinde yargı organının fonksiyonunu hiçe indiren ve buna karşılık yürütme organını kontrolsüz bir şekilde güçlendiren böylesine bir değişiklik kuvvetler ayrılığı pirensibi ile kesinlikle bağdaşamaz.»

ÇALIŞANLARIN HAKLARI

Yok edilmek istenen, çalışanların ve işçilerin sendika kurma hakkıdır. Değişikliklerin içinde, işçilerin sendika kurma ve grev hakları ile ilgili bir madde olmayışı kimseyi aldatmamalıdır. Bu iş, kanunlarla yapılacaktır. Çalışma Bakanının, Maliye Bakanının, Başbakan Ekonomik İşler Yardımcısının konuşmalarında, göz dikilen müessesenin toplu sözleşme yerine «uzlaşma», «hakemlik» veya bunlara benzer yenilikler üzerinde durulmaktadır. Ve bunların yapılması, kanunlara bırakılacaktır. Şimdilik çok daha büyük bir cephenin açılması, taktik bakımından sakıncalı bulunmaktadır. Sadece hazırlığı vardır: 1961 Anayasasındaki anayasa değişikliği ile ilgili maddenin temel ilkesi ortadan kaldırılmaktadır. Buna göre anayasanın bütünlüğü zedelenecektir. Artık Anayasanın özüne ve bütünlüğüne aykırı düşen anayasa değişikliği yapılabileceği gibi, çıkartılacak kanunlarda sadece anayasanın ilgili maddesine uygunluk aranabilecektir. Çıkarılan kanunun, anayasanın özüne ve bütünlüğüne uygunluğu askıya alınabilecektir. Örneğin anayasanın sosyal devlet ilkesine bakmadan, bir iş veya sendika veya grev kanununu düzenleyebilecektir.

Erim Anayasası bu olanağı getirmekte ve şu anda yeni bir cephe açma külfetinden kurtarmaktadır. Şimdiki hedef, genişleyen, güçlenen, fakat henüz bebeklik çağında olan memur sendikalarını yok etmketir. Bunun dah kolay olacağına inanılmaktadır. Çalışanların sendikalarından en gelişimi olan TÖS, bu eğilime şiddetle ve yasal dayanakları ile karşı çıkmaktadır:

«27 Mayıs Anayasasının getirdiği imkânla kurulan kamu personeli sendikaları, 10 yıllık bir evrim sonunda vazgeçilmesi olanaksız bir sosyal kurum niteliği kazanmıştır. Memurlar, sendikaları aracılığı ile çeşitli haklarını savunabilmiş ve bu sayede görevlerinin bilincinde olan yurttaşlar haline gelmişlerdir. Bundan daha da önemli olarak, Kamu Personeli Sendikaları aracılığı ile idarenin iyi ve yararlı yönde işlemesine katkıda bulunma olanağı doğmuştur. Sendikamız bu olanağı en iyi biçimde kullanmıştır. Kamu Personeli Sendikalarını böyle bir aşamada yasaklamak, demokrasiden ve onun plüralist yapısından dönüş olur. Bu davranışın gelecekte büyük huzursuzluklara yol açacağını da düşünmek gerekir.

Ayrıca bu değişiklik, Ulusumuz adına, altında hükümetimizin de imzası bulunan Uluslararası Andlaşmalara aykırı düşmektedir. Sayın Başbakanın sık sık atıfta bulunduğu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23. maddesinin 4. fıkrası «Herkesin, menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve buna katılmaya hakkı vardır» **demektedir. Daha sonra kabul edilen ve hükümetçe onaylanan Avrupa Sosyal Misakı da çalışanların Sendika kurmasını kabul etmektedir. Sayın Başbakanın yine sık sık örnekler verdiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de Kamu Personeli Sendikacılığını bir hak olarak kabul etmektedir.**

Bu genel hükümlü andlaşmalardan ayrı olarak, öğretmenlik ve öğretmenler için özel uluslararası andlaşmalar bulunmaktadır. Bunların en önemlisi 1966'da Paris'te yapılmıştır.

«Öğretmenler için uygulanan ve imzalanmış bulunan Uluslararası Andlaşmaların hükümlerini, Özellikle 1948 tarihli Örgüt Kurma Özgürlüğü ve Örgütlenme **Hakkını Koruma Andlaşması, 1949 tarihli örgütlenme ve Toplu Pazarlık Yapma Andlaşması, 1951 tarihli eşit ücretlendirme Andlaşması (...) ile ilgili noktaları dikkate alarak, öğretmenlere özgü ve öğretmen sorunlarının çözümlenmesi konusundaki hükümlerin yeni ölçülere göre tamamlanması» için, 21.9.1966 - 5.10. 1966 da IIO ile Unesco'nun ortaklaşa düzenledikleri toplantıya Türkiye de katılmış ve andlaşmayı imzalamıştır.**

Bu toplantıda saptanan Temel ilkeler bölümünde şu hükmü görüyoruz :

«9 - Öğretmen örgütleri, eğitimin ilerlemesine büyük yardımlar yapabilecek ve bundan dolayı da eğitim politikasının saptanmasında işbirliğine çağırılması gereken kurumlar olarak kabul edilmelidir.

146 maddelik büyük ve çok önemli olan bu andlaşmadan bir madde sunalım :

«99 - (1) Kendi örgütlerinin çalışmalarına katılmalarını sağlamak için öğretmenlere, zaman zaman tam ücretli izin verilmelidir.

(2) Öğretmenlerin, kendi örgütlerinde hizmet yüklenme hakkı olmalı, böyle hallerde onların hakları, kamu hizmetlerine seçilenlerin haklarına eşit bulunmalıdır.»

Anayasa değişikliğinin başlatıldığı 11. maddede yedi kelimelik bir ikinci fıkra vardır. Bu fıkraya göre «Kanun temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunamaz.» Kamu Personelinin de sendika kurma hakkı, 1948 den bu yana Devletimiz tarafından imzalanmış pek çok Uluslararası Andlaşmalarda temel hak olarak kabul edilmiş ve 27 Mayısın getirdiği Anayasamızda yerini almıştır. Anayasayı değiştirme tasarısında dokunulmayan 65. maddenin son fıkrası «Milletlerarası Andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa Mahkemesine başvurulamaz» demekle Sendika kurma hakkını biz de de temelleştirmiştir. Değiştirme taslağında kamu personelinin sendika kurması yasaklanmakla bu hükme karşı çıkılmış olur ve Anayasa kendi içinde çelişkiye düşer.»

Sayın Başbakan tarafından değişiklikler için örnek ve kaynak gösterilen İtalyan Anayasasının 39. maddesi «sendika kurmak serbesttir» hükmünü taşıyor. Keza Fransız ve Alman Anayasalarında da kamu personelinin sendika kurma personelinin sendika kurma hakkı, dernekçilikten çok öte haklarla donatılmış olarak düzenlenmiştir.

Erim anayasasına karşı çıkan demokratik örgütler, 1961 anayasasının her bakımdan savunulması gerektiği görüşünde birlik içindedirler. 1961 anayasasını suçlama girişimlerinin ve 1961 anayasasının çeşitli kuruluş ve kurumlarını mahkûm etme çabalarının **karşısındadırlar.** Baskı eğilimleri karşısında yılgınlık belirtileri gösteren Üniversiteler bile, üniversitedeki öğrenci hareketlerinin sorumluluğunun üniversite özerkliğine yüklenemeyeceğini açıkça belirtmekten geri kalmıyorlar. Üniversite özerkliğinin kaldırılmasına

(Devamı 2. Sayfada)

Sosyalist Parti Demokrasinin Vazgeçilmez Unsurudur

Sosyalist siyasal örgütler, işleyen ve yaşayan demokrasilerin ayrılmaz ve vazgeçilmez unsurlarıdır. Anayasanın değiştirilmesine ilişkin olarak peşpeşe tekliflerin sıralandığı ve çeşitli partilerin bu değişikliklere ilişkin görüşlerini açıkladıkları şu günlerde, bir yandan Anayasa değişikliklerine ilişkin tutumumuzu ve görüşlerimizi ortaya koyarken, öte yandan sorunların daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için «Partiler, Demokrasi ve Sınıflar» ile «1961 Anayasası ve Sosyalist Parti» başlıklı iki yazı kaleme aldık.

1961 ANAYASASI VE SOSYALİST PARTİ

1961 Anayasasının en belirgin yeniliği sosyalist bir partinin yaşaması için gerekli yasal olanakları getirmiş olmasıdır. Bir anayasaya canlılık ve yaşayabilirlik kazandıran en önemli özellik yapıldığı zamanın ve geleceğin güçlerini gözetmesi bunların doğal gelişme koşullarını içermesidir. 1961 anayasası bu bakımdan canlıdır ve bütün tehditlere rağmen yaşayacaktır. Çünkü bugün büyüyen ve geleceğe hakim olacak olan güçlere kapısı açıktır.

Bugün büyüyen ve geleceği belirleyen güç sosyalizm'dir. Anayasa sosyalizmi bir zorunlu düzen olarak görmemiştir. Fakat geleceğin düzeni olabileceğini kabul ederek buna açık bir tavır almıştır. Anayasa'yı birkez okuyanlar bile bu gerçeği kabul etmek durumundadırlar. Fakat okumayanlar veya anayasaya inanç duymayanlar Anayasa Mahkemesinin kararını hatırlamalıdırlar. 141-142 ile ilgili olarak verdiği kararda Anayasa Mahkemesi 1961 anayasasının sosyalizme açık olduğunu bir kez daha ilân etmiştir.

Sosyalizme açık bir anayasa bir sosyalist partinin yaşamasını garanti ediyor, demektir. Bunun aksi düşünülemez. Sosyalizme, burjuva partileri aracılığı ile gidilemez. Bu aldatmaca olur ve bu aldatmaca kitlelerde en küçük bir iz bırakmaz.

Gerçekten de 1961 Anayasasının öngördüğü hukuk düzeni içinde, Türkiye toplumunu çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmanın tek ve kaçınılmaz yolu olan sosyalizm yolu, tam bir teminat altına alınmıştır. Anayasanın temel gereklerinin eksiksiz ve tam olarak yerine getirilmesinin de herşeyden önce sosyalizmin başarı kazanmasına bağlı olduğu bilinmelidir.

1961 Anayasası 4. Maddesinde «Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz» hükmüne yer vermiştir. Bununla yetinilmemiş 12. Madde'de «Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz» tanınamayacağı açıkça ifade edilmiştir.

Varlıklı sınıfların imtiyaz sahibi olmaları ve bu yolla elde ettikleri siyasal iktidarı sömürdükleri kitleler üzerinde bir baskı aracı olarak kullanmaları, kapitalizmin belirgin bir biçim olarak boy gösterdiği her yerde ortaya çıkan bir durumdur. Hakim sınıfların sahiboldukları imtiyazlı duruma son verilmesi, ancak emekçi kitlelerin bilinçli ve örgütlü çabaları ölçüsünde gerçekleşebilir. Ancak, çalışan kitleler, işçi sınıfının önderliğinde yürüttükleri demokratik mücadele ile kapitalist sınıf ve zümrelerin, egmenlik hakkını kullanmaktaki imtiyaz ve inhisarına son vererek bu hakkı geniş halk yığınlarının malı haline getirebilirler.

Çağımızın somut gerçekleri ve iktisat biliminin kanunları, kapitalizmin geri aşamalarını yaşayan toplumların, emperyalist ülkelerle boy ölçüşebilecek güce ulaşmasının, ancak sosyalizmin rehberliği ile mümkün olabileceğini ortaya koymuştur. Kapitalist düzenin iflâsa mahkûm olduğu gerçeği, dünya halklarının bağımsızlıklarına kavuşmaları ölçüsünde onların kanlarını emme olanaklarını yitiren dev sömürgenlerin kendi vatanlarının içine düşmeye başladığı durumlarda da kendisini göstermektedir. Bütün bunlara rağmen, Anayasa'nın 41. maddesinde öngörüldüğü gibi «İktisadi ve sosyal hayat»ın «adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre» düzenlenmesi ilkesinin, sosyalizmden başka bir yolla gerçekleşebileceğini savunmak nasıl mümkün olabilir.

Anayasa'da, Cumhuriyetin nitelikleri sıralanırken «demokratik, sosyal...» gibi sıfatlar boş bir sözcük olarak kullanılmamıştır.

Anayasa, düşünce ve inanç hak ve hüriyetlerini teminat altına alarak sosyalist dünya görüşünün benimsenmesine imkân tanımakla kalmamış; Bilim ve sanat hürriyeti, Basın ve yayınla ilgili hükümlerle bu ideolojinin yayılması yolundaki faaliyetlerin önüne çıkarılabilecek engelleri de ortadan kaldırmak yoluna gitmiştir.

Şüphesiz, sosyalizme geçişin, en başta gelen unsuru, sosyalist partidir. Siyasi parti kurma hakkı, Anayasa'nın 56. maddesinde öngörülmüştür. «Önceden izin almadan» ve «serbestçe faaliyette» bulunmaları imkân dahiline sokulmuş olan siyasi partiler, «demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları» olarak tanımlanmıştır.

T.İ.P, hiç şüphe yok ki Anayasanın 57. madesinde zikredilen siyasal partilerin uyması zorunlu olan «insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik cumhuriyet ilkleerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne» en çok ve eksiksiz uyan bir siyasal örgüttür. T.İ.P, tüzüğüyle programı ve faaliyeti ile Anayasal düzeni bütün kurumlarıyla gerçekleştirmeye namzet bir partidir.

Varlığı Anayasa'nın teminatı altında bulunan T.İ.P, Anayasa'nın uyanık bekçiliğini yapan «Türk milletinin... hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının» desteğini kazanmış ve yarınlara duyulan umudu artıran bir siyasal partidir.

Milleti «imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitle» haline getirmenin ilk koşulu, bugün imtiyazlı ve imtiyazsız sınıfların varlığını kabul etmektir. İkinci yolu ise, siyasi iktidarı sadece imtiyazlıların kendi aralarında paylaştıkları ortak bir mülk saymamak, imtiyazsız sınıfların örgütlenmesini bir gerçek olarak kabul etmektedir. 1961 anayasası içinde ve Türkiyenin bugünkü koşulları içinde bu, T.İ.P varlığına saygı duymakla olur.

PARTİLER, DEMOKRASİ VE SINIFLAR

12 Mart muhtırası ile girilen dönemde siyasi iktidarın yeni sahipleri bu girişimin savunmasını iki ana fikre dayandırıyorlar. Bunlardan birincisi, 12 Mart öncesi şiddet olaylarını işaretle, hürriyetlerin, hürriyetleri ortadan kaldırmak için bir araç olarak kullanılamıyacağıdır. Aynı fikre bağlanabilecek ikinci bir fikir de rejimin temelini teşkil eden kemalist ilkelerin aşırı sağ ve sol fikirleri yasakladığıdır.

Hürriyetleri ortadan kaldırmak soyut ve olaylarla desteklenme olanağı olmıyan bir iddiadır. Bugüne kadar verilen mücadele hüriyetleri ortadan kaldırma mücadelesi değil, bu hürriyetleri «uyanık bekçiliğine» bırakılan kitlelerin malı yapma mücadelesidir. Mücadele hürriyetleri, bunların en yılmaz savunucusu olan işçi ve köylü kitlelerine götürme mücadelesidir. (Bu konuda Demokratik Örgütler Erim Anayasasına Karşı yazısına bakınız)

İkinci iddiaya gelince, bilindiği gibi Türk devrimi bir burjuva devrimi idi. Gerçi bugün, egemen çevrelerde, böyle bir tanımlamanın Türk devrimini küçültme sayılacağı görüşü hakimdir. Oysa, Osmanlı toplumunu batı emperyalizmine bağlıyan yarı sömürgeci bağları kuran, millî bağımsızlığı sağlıyan ve feodal bir düzeni tasfiye yolunu açan bir hareketin her yönüyle ileri bir hareket olduğu açıktır. Fakat Millî Kurtuluş savaşı bitip de tek partili rejim kurulduktan sonra, rejime temel teşkil eden fikirleri bir bütün olarak «kemalizm» şeklinde isimlendirmek ve zaman boyutundan soyutlıyarak bu fikirleri bugün de, bundan 30 - 40 yıl önceki biçimiyle egemen kılmağa çalışmak hem yanlış, hem de tarihin akışına aykırı bir tutumdur. Kısaca açıklıyalım.

Bilindiği gibi Türk Devriminin siyasi örgütlenme biçimi tek partili bir düzendir. Atatürk, CHP'yi kurarken bu Partinin, çıkarları çelişen sınıfları değil, Türk milletini temsil edeceğini ileri sürüyordu. Siyasi iktidarın feodal Osmanlı hanedanından, orta sınıf kökenli milliyetçi subay ve sivillere geçtiği bir anda, böyle bir halkçılık görüşünün savunulmasını şaşırtıcı saymamak gerekir. Aslında Atatürke bu görüşü benimseten memleket yapısı, tarımda feodal ve ataerkil ilişkilerin yaygın olduğu ve büyük sanayinin hemen hiç gelişmediği geri bir yapıdır. Gerçekten Atatürk'ün CHP'nin kuruluşuyla ilgili konuşmalarında bu husus açıkça belirtilir. Örneğin sanayi işçileri için verdiği rakam 20 bin civarındadır. Ayrıca bu dönemdeki konuşmalarında, Atatürk, tarımda temel davanın büyük toprak mülkiyetinin çokluğundan ziyade, köylünün yoksulluğu olduğuna da işaret etmiştir. Bu durumda yeni kurulan düzenin temel siyasal örgütü olan CHP de, ileri kapitalist ülkelerdeki partilerin aksine bütün sınıfları temsil etme iddiasındadır. Ancak bugünkü gelişmelere Atatürk'ün düşüncelerinden bir dayanak aranırken asıl üzerinde durulması gereken nokta şudur: Atatürk, CHP'ni kurarken Türkiye gibi henüz kapitalizmin başlangıcında olan bir ülke ile, batılı memleketler arasında bir ayırım yapmıştır. Görüşü aynen şöyledir: «... Diğer memleketlerde partiler behemahal iktisadi maksatlar üzerine teessüs etmiş ve etmektedir. Çünkü o memleketlerde muhtelif sınıflar vardır. Bir sınıfın menfaatini muhafaza için teşekkül eden siyasi bir fırkaya mukabil, diğer bir sınıfın menfaatini muhafaza maksadıyla bir fıkra teşekkül eder. Bu pek tabiîdir. Güya bizim memleketimizde de ayrı sınıflar varmış gibi teessüs eden siyasi fırkalar yüzünden şahit olduğumuz neticeler malûmdur. Halbuki, Halk Partisi dediğimiz zaman bunun içinde bir kısım değil, bütün millet dahildir.» (Söylev ve Demeçler, Cilt II, S. 96 - 97)

Atatürk bu sözleri 1923 yılında söylemiştir. Yani aradan 50 yıla yakın bir süre geçmiştir. Mustafa Kemal'in ogünkü gözlem ve değerlendirmesinin, gününün koşulları ile nasıl bir uyum gösterdiği tartışılabilir. Fakat bu tartışmanın yeri burası değildir. Burada tartışılan, 1970'lerdeki gelişmeler ve bugünün Türkiye'sinde demokrasi ve sınıf partileri ilişkileridir.

Hiç kuşkusuz bu elli yıllık süre içinde memleketimizde kapitalizm, beraberinde getirdiği bütün toplumsal çelişkilerle birlikte, hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmenin sonucu olarak, Türkiye'de de sınıf çelişkileri belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yoksul kitlelerin bilinçsizliği yüzünden genel oy mekanizmasının hakim sınıf partileri lehine işlemesi de daha uzun süre devam edemez. Bu bakımdan gerçek bir demokrasi isteniyorsa, bunun zorunlu unsurunun ezilen ve sömürülen sınıfların çıkarlarını savunan bir parti olduğu asla unutulmamalıdır.

İster Atatürk'e dayandırılmağa çalışılsın, isterse başka görüşlerle süslenmeğe çalışılsın, işçi sınıfının olduğu bir yerde, eğer o yer demokrasi iddiasında ise, işçi sınıfının gerçek ve bağımsız partisi olacaktır.

Neden? Burjuva demokrasileri işçi sınıfı partisine neden razı olur? Kuşkusuz, burjuva partileri işçi sınıfı partilerinin varlığından rahatsızlık duyarlar. Fakat eğer işçi sınıfının kendi partisini kurmasını ideolojik baskı veya liderleri satın alarak önleyemez iseler, ona tahammül etmeyi öğrenirler. Çünkü, aksi takdirde, işçi sınıfı olduğu fakat onun çıkarlarını savunan bir siyasal örgüt olmadığı için, her ekonomik güçlük karşısında, işçi sınıfı üzerindeki baskı ve sömürme eğilimlerini arttırma yollarını ararlar.

İşçi sınıfı partileri ise bütün bu oyunlar içinde daima ileri atılım imkânlarını düşünür. Burjuva demokrasilerinin bu emniyet sübabı, sosyalist düzene geçişin bir manivelası haline dönüştürmeye çalışır.

PARTİ GAZETESİ TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'NİN MERKEZ YAYIN ORGANIDIR. Sahibi : Türkiye İşçi Partisi Adına Şaban Yıldız
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: İzzet ARARAT İdare Yeri: Türkiye İşçi Partisi Genel Merkezi Mithatpaşa Cad. 63/1 Yenişehir — Ankara
Bağış ve aboneler için banka hesap numarası: T.C. Ziraat Bankası Mithatpaşa Şubesi, 630/A - 34 - 15 Günde bir yayınlanır. Fiatı 50 Kuruştur.
TELEFON: 17 07 59 YILLIK ABONE ÜCRETİ: YURTİÇİ: 12,50 TL, YURTDIŞI: 30 TL. DIR. - Dizgi ve baskı Baylan Basım ve Ciltevi Tel: 12 52 95 Ankara